

กิจการทหารไทยในต้นรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง

Military Affairs at the beginning of King Chulalongkorn's Era

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติต่อพระราชบิดา ในวันที่ 1 ตุลาคม 2411 ในขณะที่ยังทรงพระเยาว์ กล่าวคือ ทรงมีพระชนมายุเพียง 15 ชันษา จึงได้มีการแต่งตั้งให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) สมุหพระกลาโหม (ในขณะนั้น) เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ จนกว่าพระองค์จะทรงมีพระชนมายุ 20 พรรษา

ในขณะที่ยังทรงเป็นยุวกษัตริย์ ได้ทรงศึกษาในศาสตร์ต่างๆ และเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ ในประเทศใกล้เคียงที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษและฮอลันดา อาทิ สิงคโปร์ ซวา พม่า และอินเดียน ซึ่งการจัดแนวทางการศึกษาในห้วงดังกล่าว ทำให้พระองค์ทรงมีพระราชปณิธานที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับการเปลี่ยนแปลงในประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับการพัฒนาจากประเทศตะวันตก จึงเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พระองค์ทรงมีพระราชดำริปฏิรูปประเทศ และปฏิรูปกิจการทหารในห้วงเวลาต่อมา

ซึ่งการจัดทหารในยุคนั้น ยังมีการจัดกองทัพโดยอาศัยกรอบและแนวทางของกฎหมายตราสามดวง คือ คชสีห์ ราชสีห์ และบัวแก้ว โดยแบ่งทหารออกเป็น 3 กองทัพ กล่าวคือ

- 1) กองทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือ
ภายใต้การบังคับบัญชาของ สมุหนายก
- 2) กองทัพหัวเมืองฝ่ายใต้
ภายใต้การบังคับบัญชาของ สมุหพระกลาโหม
- 3) กองทัพหัวเมืองชายทะเล
ภายใต้การบังคับบัญชาของ เจ้าพระยาพระคลัง

ในปีพุทธศักราช 2415 ภายหลังเสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาสสิงคโปร์และปัตตาเวีย (กรุงจาการ์ต้า ประเทศอินโดนีเซียในอดีต) ได้ทรงนำรูปแบบอย่างการทหารที่ชาวยุโรปปฏิบัติอยู่ในเมืองทั้งสอง มาดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับสยามในเวลานั้น กล่าวคือ

- 1) ทหารบก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมหน่วยทหารต่างๆ และให้ตั้งเป็นหน่วยทหารอยู่ในสังกัดของทหารบก รวม 7 กรม ประกอบด้วย กรมทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ กรมทหารรักษาพระองค์ กรมทหารล้อมวัง กรมทหารหน้า กรมทหารปืนใหญ่ กรมทหารช้าง และกรมทหารปืนยาว
- 2) ทหารเรือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปรับเปลี่ยนหน่วยทหารเดิม และให้ตั้งเป็นหน่วยทหารอยู่ในสังกัดของทหารเรือ รวม 2 กรม ประกอบด้วย กรมทหารเรือพระที่นั่งเวสชาติกรี (ทหารช่างแสงเค็ม) และ กรมอรสมพล (ทหารมารีนเค็ม)

ทั้งนี้ หน่วยทหารทั้ง 9 หน่วยในสังกัด ทหารบกและทหารเรือ ทรงใช้นายทหารต่างประเทศเป็นผู้ฝึก โดยมีเจ้านายและข้าราชการซึ่งเป็นผู้ที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยเป็นผู้บังคับบัญชา และขึ้นตรงต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมทั้งปรับปรุงอาวุธยุทโธปกรณ์ให้เหมาะสมกับกาลสมัยตามกำลังของประเทศ และวางระเบียบการแต่งกายทหารให้รัดกุมมากขึ้น

ครั้นเมื่อทรงเจริญพระชันษา 20 พรรษา และทรงกระทำพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2416 ทำให้ทรงมีพระราชอำนาจโดยสมบูรณ์ไม่ต้องมีผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน จึงทรงมีพระราชดำริที่จะพัฒนากิจการทหารให้มีความทันสมัยทัดเทียมนานาอารยประเทศ ซึ่งในปีพุทธศักราช 2424 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบปกครองในกรมทหารหน้าเพื่อให้เหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างที่ทำการของทหารขึ้นใหม่บริเวณนอกรั้วพระบรมมหาราชวัง และอยู่ใกล้กับพระบรมมหาราชวัง เพื่อป้องกันเหตุร้ายได้ทันทั่วทั้งที่ โดยทรงพระราชทานพื้นที่หมู่วัง เจ้านายถนนหลักเมืองบางส่วนและนางข้าหลวงสำหรับพระนครเป็นพื้นที่สำหรับสร้างที่ทำการของกรมทหารหน้า ทั้งยังทรงพระราชทานพระราชทรัพย์รวมเป็นเงิน 7,125 ชั่ง หรือ 750,000 บาท สำหรับเป็นมูลค่าก่อสร้างและค่าตกแต่งอาคารของกรมทหารหน้าแห่งใหม่ และในวันที่ 18 กรกฎาคม 2427 ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดที่ทำการทหารหน้าแห่งใหม่ และพระราชทานนามว่า โรงทหารหน้า (ศาลาว่าการกลาโหม ซึ่งมีเกียรติประวัติยาวนานถึง 131 ปีในปัจจุบัน)

ต่อมาในวันที่ 8 เมษายน 2430 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศพระบรมราชโองการ ประกาศจัดการทหาร เพื่อสถาปนากรมยุทธนาธิการ (Department of War and Marine) ขึ้นที่บริเวณโรงทหารหน้า จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินกิจการทหารสมัยใหม่ให้มีความเป็นสากลทัดเทียมนานาอารยประเทศ และรองรับการเผชิญภัยคุกคามจากประเทศมหาอำนาจในยุคล่าอาณานิคม ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติประวัติและความภาคภูมิใจของทหารไทยตราบนิจนิรันดร์